

Zeitschrift: Beiträge zur nordischen Philologie
Herausgeber: Schweizerische Gesellschaft für Skandinavische Studien
Band: 48 (2012)

Artikel: Wissensspuren : Generierung, Ordnung und Inszenierung von Wissen in Erik Pontoppidans Norges naturlige Historie 1752/53
Autor: Ochsner Goldschmidt, Simone
Bibliographie: Literaturverzeichnis
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-858042>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 17.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Literaturverzeichnis

Primärliteratur

- Auktionskatalog. *Fortegnelse paa een Samling af Ertzer, Steen- Jord- og Salt-Arter, Petrefacter, Amphibier, Fiske, Fugle, Conchylier, Oldsager, Kunstsager, Skilderier med videre, som Sal. Hr. Procanceller Pontoppidan har efterladt sig, og Onsdagen den 27 Martii om Formiddagen Klokken 9 slet i Residencen paa Nørregaden ved offentlig Auction vorder bortsolgt.* Kopenhagen, 1765.
- Bayer, Karl und Brodersen, Kai (Hg.). *Naturkunde. C. Plinius Secundus d. Ä. Register.* Düsseldorf/Zürich, 2004.
- Berntsen, Arent. *Danmarckis oc Norgis Fructbar Herlighed.* Kopenhagen, 1656.
- Berthelson, Andreas. *An English and Danish dictionary, containing the genuine words of both languages with their proper and figurative meanings; interspersed with a large variety of phrases, idioms, terms of art and proverbial sayings, collected from the most approved [sic] writers.* London, 1754.
- Beyer, Absalon Pedersøn. *Om Norgis Rige.* Utg. av Foreningen for Norsk Bokkunst ved Harald Beyer. Bergen, 1928.
- Buffon, Georges-Louis Leclerc de. *Büffon's sämmtliche Werke, sammt den Ergänzungen nach der Klassifikation von G. Cuvier.* Bd. 1 und 2. Unveränderte Aufl. Köln, 1837.
- Campe, Peter. *Wörterbuch der deutschen Sprache.* Bd. 1. [1807]. Hildesheim/New York, 1969a.
- Campe, Peter. *Wörterbuch der deutschen Sprache.* Bd. 3. [1809]. Hildesheim/New York, 1969b.
- Debes, Lucas. *Færøernes Beskrivelse.* Bd. 1. [1673]. Kopenhagen, 1963.
- Friis, Peder Claussøn. *Norriges oc omliggende Øers sandfærdige Bescriffuelse. Indholdendis huis vært er at vide, baade om Landsens oc Indbyggernis Leilighed oc Vilkoor, saa vel i forum Tid, som nu i vore Dage.* Kopenhagen, 1632.
- Hofman, Niels Erik (Hg.). *Prokantsler Erik Pontoppidans Levnetsbeskrivelse og hans Dagbog fra en Reise i Norge i Aare 1749, forfattede af ham selv.* Odense, 1874.
- Holberg, Ludvig. *Niels Klimm's Unterirdische Reisen.* Berlin, 1788.
- Holberg, Ludvig. *Epistler. Udgivne med Kommentar af F. J. Billeskov Jansen.* Bd. 1. Epistel 1–81. Kopenhagen, 1944.
- Holberg, Ludvig. *Værker i tolv bind. Komedier.* Bd. 5. Kopenhagen, 1970.

- Holberg, Ludvig. *Værker i tolv bind. Digteren, historikeren, juristen, vismanden*. Bd. 9. København, 1971.
- Jessen, Erich Johan. *Det Kongerige Norge fremstillet efter dets naturlige og borgerlige Tilstand*. København, 1763.
- Kirchenrat der Evangelisch-reformierten Landeskirche des Kantons Zürich (Hg.). *Zürcher Bibel*. Zürich, 2007.
- Nilsen, Laurits (Hg.). *Dr. Erik Pontoppidans Levnetsløb. Samt Brudstykker av hans Hyrdebreve*. Mandal, 1897.
- Pontoppidan, Erik. *Heller Glaubens-Spiegel in welchem die Kennzeichen der Kinder Gottes vorgestellt werden*. Frankfurt/Leipzig, 1729a.
- Pontoppidan, Erik. *Memoria Hafniæ oder kurtz-gefaste Beschreibung der kgl. dänischen Haupt- und Residentz-Stadt Copenhagen. Gerichtet auf den Zustand des Jahres 1724*. København, 1729b.
- Pontoppidan, Erik. *Theatrum Daniæ veteris et modernæ, oder, Schau-Bühne des alten und jetzigen Dännemarcks*. Bremen, 1730.
- Pontoppidan, Erik. *Kurtz gefaste Reformation-Historie der Dänischen Kirche, aus bewährten Urkunden; anfangs in Dänischer Sprache zusammengetragen, itz als eine Probe der zuerwartenden Annalium ecclesiæ Danicæ dem Teutschen Leser mitgetheilet*. Lübeck, 1734.
- Pontoppidan, Erik. *Everriculum fermenti veteris seu residuæ in Danico orbe cum paganismis, tum papismi reliqvæ in apricum prolata*. København, 1736.
- Pontoppidan, Erik. *Sandhed til Gudfryktighed: udi en eenfoldig og efter Muelighed kort, dog tilstrekkelig Forklaring over Sal. Doc. Mort. Luthers Liden Catechismo, indeholdende alt det, som den der vil blive salig, har behov, at vide og gjøre*. København, 1737.
- Pontoppidan, Erik. *Onde Ordsprog, som fordærver Gode Sæder, Igiendrevne af Guds Ord*. København, 1739.
- Pontoppidan, Erik. *Troens Speyl, forestillende Guds Børns Kiende-Tegn*. Sammenskrevet i Tydsk af E. P. og oversatt af W. E. København, 1740.
- Pontoppidan, Erik. *Annales Ecclesiæ Danicæ diplomatici oder nach Ordnung der Jahre abgefasset und mit Urkunden belegte Kirchen-Historie des Reichs Dännemarck*. Bd. 1–4. København, 1741–52.
- Pontoppidan, Erik. *Menoza, en Asiatisk Printz, som drog Verden omkring, og søgte Christine, særdeles i Indien, Spanien, Italien, Frankrig, Engelland, Holland, Tydskland og Dänemark, men fandt lidet af det han søgte*. Bd. 1–3. København, 1742–43.
- Pontoppidan, Erik. *Glossarium norvagicum, eller, Forsøg paa en Samling af saadanne rare norske Ord som gemeenlig ikke forstaaes af danske Folk, tilligemed en Fortegnelse paa norske Mænds og Qvinders Navne. Det fælles Sprog til Oplysning og Forbedring*. Bergen, 1749.

- Pontoppidan, Erik. *Versuch einer natürlichen Historie von Norwegen, worinnen die Luft, Grund und Boden, Gewässer, Gewächse, Metalle, Mineralien, Steinarten, Thiere, Vögel, Fische und endlich das Naturel, wie auch die Gewohnheiten und Lebensarten der Einwohner dieses Königreichs beschrieben werden, Erich Pontoppidans, aus dem Dänischen übersetzt von Johann Adolph Scheiben*. Bd. 1. Kopenhagen, 1753.
- Pontoppidan, Erik. *Versuch einer natürlichen Historie von Norwegen, worinnen die Luft, Grund und Boden, Gewässer, Gewächse, Metalle, Mineralien, Steinarten, Thiere, Vögel, Fische und endlich das Naturel, wie auch die Gewohnheiten und Lebensarten der Einwohner dieses Königreichs beschrieben werden, Erich Pontoppidans, aus dem Dänischen übersetzt von Johann Adolph Scheiben*. Bd. 2. Kopenhagen, 1754.
- Pontoppidan, Erik. *The Natural History of Norway. Containing a particular and accurate Account of the Temperature of the Air, the different Soils, Waters, Vegetables, Metals, Minerals, Stones, Beasts, Birds, and Fishes; together with the Dispositions, Customs, and Manner of Living of the Inhabitants: Interspersed with Physiological Notes from eminent Writers, and Transactions of Academies, in two Parts, translated from the Danish Original of the Right Revd. Erich Pontoppidan*. London, 1755.
- Pontoppidan, Erik. *Collegium Pastorale Practicum, indeholdende en fornøden Underviisning, Advarsel, Raadførelse og Opmuntring for dennem, som enten berede sig til at tiene Gud og Næsten i det hellige Præste-Embede eller og leve allerede deri, og ynske at udrette alting med Frugt og Opbyggelse; da saavel Embedets Art og Øyemerke, Personernes Beskaffenhed, deres almindelige og særdeles Pligter, som og fornemmelig deres retsindige og forsigtige Forhold i alle Tilfælde, efter Guds Ord og vores danske Kirke-Lov og Ritual, paa det tydeligste og alvorligste forestilles*. Kopenhagen, 1757.
- Pontoppidan, Erik. *Danmarks og Norges oeconomiske Magazin, befattende en Blanding af adskillige velsindede Patriots indsendte smaae Skrifter, angaaende den muelige Forbedring i Ager- og Have-Dyrkning, Skov-Plantning, Mineral-Brug, Huus-Bygning, Fæ-Avling, Fiskerie, Fabrik-Væsen og deslige, dennem til Tieneste, som elske almindelig Vel-færds Befordring*. Bd. 1–8. Kopenhagen, 1757–64.
- Pontoppidan, Erik. *Eutropii Philadelphi Oeconomiske Balance eller Uforgribelige Overslag paa Dannemarks naturlige og borgerlige Formue til at gjøre sine Indbyggere lyksalige*. Kopenhagen, 1759.
- Pontoppidan, Erik. *Origines Hafnienses, eller den Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn, Forestillet i sin oprindelige Tilstand, Fra de ældste Tider af, indtil dette Seculi Begyndelse*. Kopenhagen, 1760.
- Pontoppidan, Erik. *Den Danske Atlas eller Kongeriget Dannemark med dets naturlige Egenskaber, Elementer, Indbyggere, Væxter etc. forestillet udi en udførlig Lands-Beskrivelse*. Bd. 1–2. Kopenhagen, 1763–64.
- Pontoppidan, Erik. *Collegium pastorale practicum, innehållande nödig undervisning, varning, råd och uppmuntran för dem som antingen bereda sig till det heliga predikoembetet*

- eller ock allaredan lefva uti detsamma, efter Guds ord på det tydligaste och allvarligaste framställt af Eric Pontoppidan. Lund, 1866.
- Pontoppidan, Erik. *Fejekost til at udfeje den gamle surdejg eller de i de danske lande tiloverblevne og her for dagen bragte levninger af saavel hedenskab som papisme. 1736.* Oversat og forsynet med Indledning af Jørgen Olrik. København, 1923.
- Pontoppidan, Erik. *Det danske Sprogs Skiæbne og forrige saavel som nærværende Tilstand udi Sønder-jylland eller Førstedømmet Slesvig, ved E. P. Overs. og kommentarer ved Peter Jeppesen.* Tønder, 1943.
- Pontoppidan, Erik. *Det første Forsøg paa Norges naturlige Historie, forestillende dette Kongeriges Luft, Grund, Fjelde, Vande etc. og omsider Indbyggernes Naturel, samt Sædvaner og Levemaade.* Bd. 1. [1752]. København, 1977a.
- Pontoppidan, Erik. *Det første Forsøg paa Norges naturlige Historie, forestillende dette Kongeriges Luft, Grund, Fjelde, Vande etc. og omsider Indbyggernes Naturel, samt Sædvaner og Levemaade.* Bd. 2. [1753]. København, 1977b.
- Ramus, Jonas. *Norriges Beskrivelse, hvorudi dette Riges Strekning, Beskaffenhed og Deeling udi visse Lehn, Biskopsdømmer, Provstier, Præstegield, Laugdømmer, Fogderier, Tinglaug etc, Saavel som Indbyggernes Tilstand og Næring forestilles.* København, 1715.
- Storm, Gustav (Hg.). *Samlede Skrifter af Peder Claussøn Friis.* Christiania, 1881.
- Strøm, Hans. *Physisk og oeconomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør beliggende i Bergens Stift i Norge.* Bd. 1. Sorøe, 1762.
- Strøm, Hans. *Physisk og oeconomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør beliggende i Bergens Stift i Norge.* Bd. 2. Sorøe, 1766.
- Wolff, Jens Lauritzson. *Norrigia illustrata, eller Norriges med sine underliggende lande og øer kort oc sandfærdige beskriffvelse.* København, 1651.
- Zedler, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal-Lexicon [1732–54].* Bd. 23. Graz, 1961a.
- Zedler, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal-Lexicon [1732–54].* Bd. 25. Graz, 1961b.
- Zedler, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal-Lexicon [1732–54].* Bd. 44. Graz, 1962.
- Zedler, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges Universal-Lexicon [1732–54].* Bd. 59. Graz, 1963.

Sekundärliteratur

- Andersen, Håkon With u. a. *Aemula Lauri. The Royal Norwegian Society of Sciences and Letters. 1760–2010.* Sagamore Beach, 2009.
- Andersen, Otto. 'Prænumerationens velgerninger og vildfarelser'. In: *Bogvennen.* Forening for Boghaandværk (Hg.), København, 1956, S. 33–62.

- Andersen, Otto. ,Prænumeration'. In: *Nordisk Leksikon for Bogvæsen*. Bd. 2. Dansten, Esli und Nielsen, Lauritz (Hg.), København u. a., 1962, S. 242.
- Apelseth, Arne. ,Lærdom, borgarlegging og skriftkultur'. In: *Norsk litteraturhistorie. Sakprosa fra 1750–1995*. Bd. 1. Johnsen, Egil Børre und Berg Eriksen, Trond (Hg.), Oslo, 1998, S. 32–51.
- Asdal, Kristin u. a. (Hg.). *Tekst og historie. Å lese tekster historisk*. Oslo, 2008.
- Barton, H. Arnold. ,Iter Scandinavicum. Foreign Travelers' Views of the Late Eighteenth-Century North'. In: *Scandinavian Studies*. Vol. 68. Issue 1. 1996, S. 1–18.
- Behler, E. ,Ironie'. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Bd. 4. Ueding, Gert (Hg.), Tübingen, 1998, S. 99–624.
- Bentzen, Ingrid. ,En advarsel til Københavns bogtrykkere'. In: *Fund og Forskning*. Bd. 21. Det Kongelige Bibliotek (Hg.), København, 1974, S. 71–80.
- Berge, Kjell Lars. ,Å beskrive og forandre verden. Om tekstkultur i dansk-norsk 1700-tall og studiet av den'. In: *Å beskrive og forandre verden*. KULTs skriftserie. Nr. 106. Berge, Kjell Lars (Hg.), Oslo, 1998, S. 7–40.
- Beyer, Harald und Beyer, Edvard (Hg.). *Norsk litteraturhistorie*. Oslo, 1978.
- Bjerring-Hansen, Jens und Jelsbak, Torben. ,Introduktion'. In: *Boghistorie*. Bjerring-Hansen, Jens und Jelsbak, Torben (Hg.), Aarhus, 2010, S. 7–40.
- Blair, Ann. ,Organizations of knowledge'. In: *The Cambridge companion to Renaissance philosophy*. Hankins, James (Hg.), Cambridge, 2007, S. 287–303.
- Bliksrud, Liv. ,Normænd ere Kongen troe – panegyrikken i Norske Selskab'. In: *1700-tallet. Artikler om språk, litteratur, musikk og estetikk*. Eliassen, Knut Ove u. a. (Hg.), Kristiansand, 2000, S. 27–39.
- Bowker, Geoffrey C. und Leigh Star, Susan. *Sorting Things Out. Classification and Its Consequences*. O. O., 2000.
- Bregnsbo, Michael. ,Danske præster som administratorer af enevældens sociale og politiske ideologi i en brydningstid (1750–1848)'. In: *Den norske pastorale opplysningen. Nye perspektiver på norsk nasjonsbygging på 1800-tallet*. Burgess, J. Peter (Hg.), Oslo, 2003, S. 195–219.
- Brekke, Marit Lovise. *Merkverdige ting i naturleg orden. Ein presentasjon av Hans Strøms Fysisk og Oeconomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør*. Liz. Universitæt Bergen. Bergen, 1996.
- Brekke, Marit Lovise. ,Hans Strøm og Søndmørs Beskrivelse'. In: *Norsk litteraturhistorie. Sakprosa fra 1750–1995*. Bd. 1. Johnsen, Egil Børre und Berg Eriksen, Trond (Hg.), Oslo, 1998, S. 61–68.
- Brenna, Brita. ,Erik Pontoppidans natur. Mellom orden og under'. In: *Arr*. Nr. 1. 2005, S. 87–101.

- Brenna, Brita. ‚Negotiating the History of the World‘. In: *Negotiating the Pasts in the Nordic Countries. Interdisciplinary Studies in History and Memory*. Eriksen, Anne und Sigurðsson, Jón Viðar (Hg.), Lund, 2009, S. 121–49.
- Burdorf, Dieter u. a. (Hg.). *Metzler Lexikon Literatur*. 3. Aufl. Stuttgart/Weimar, 2007.
- Burke, Peter. *Papier und Marktgeschrei. Die Geburt der Wissensgesellschaft*. Berlin, 2002.
- Bætzmann, Fredrik (Hg.). *Norge. Uddrag af ældre og nyere Forfatteres Skrifter*. Kopenhagen, 1880.
- Cedergreen Bech, Sven. ‚Moltke, Adam Gottlob‘. In: *Dansk biografisk leksikon*. Bd. 10. Cedergreen Bech, Sven (Hg.), Kopenhagen, 1982, S. 15–18.
- Chartier, Roger und Cavallo, Guglielmo (Hg.). *Die Welt des Lesens. Von der Schriftrolle zum Bildschirm*. Frankfurt am Main, 1999.
- Cooper, Alix. *Inventing the Indigenous. Local Knowledge and Natural History in Early Modern Europe*. Cambridge u. a., 2007.
- Cyranka, Daniel. ‚Blinde Flecken? – Das Verhältnis von Halle und Tranquebar im Spiegel von Pontoppidans Menoza-Roman‘. In: *Interdisziplinäre Pietismusforschungen. Beiträge zum Ersten Internationalen Kongress für Pietismusforschung 2001*. Bd. 2. Sträter, Udo u. a. (Hg.), Tübingen, 2005, S. 795–811.
- Dahl, Gina. ‚Bibelsk tid. Pontoppidans jordhistorie‘. In: *Bjørgvin*. Vol. 1. Bergen, 2004, S. 67–83.
- Dahl, Hans Fredrik. *Norsk presses historie (1660–2010)*. Bd. 1. Oslo, 2010.
- Danmarks Nationalleksikon. *Den Store Danske Encyklopædi*. Bd. 1. Kopenhagen, 1994.
- Danmarks Nationalleksikon. *Den Store Danske Encyklopædi*. Bd. 10. Kopenhagen, 1998a.
- Danmarks Nationalleksikon. *Den Store Danske Encyklopædi*. Bd. 11. Kopenhagen, 1998b.
- Dansten, Esli. ‚Odeard Helmont de Lode‘. In: *Nordisk Leksikon for Bogvæsen*. Bd. 2. Dansten, Esli und Nielsen, Lauritz (Hg.), Kopenhagen u. a., 1962, S. 35.
- Darnton, Robert. *The Business of Enlightenment. A Publishing History of the Encyclopédie. 1775–1800*. Cambridge, 1979.
- Dear, Peter. ‚Totius in Verba. Rhetoric and Authority in the Early Royal Society‘. In: *Isis*. Vol. 76. Nr. 2. 1985, S. 144–61.
- Det danske sprog- og litteraturselskab (Hg.). *Ordbog over det danske sprog*. Bd. 14. Kopenhagen, 1933.
- Det danske sprog- og litteraturselskab (Hg.). *Ordbog over det danske sprog*. Bd. 15. Kopenhagen, 1934.
- Det danske sprog- og litteraturselskab (Hg.). *Ordbog over det danske sprog*. Bd. 16. Kopenhagen, 1936.
- Det danske sprog- og litteraturselskab (Hg.). *Ordbog over det danske sprog*. Bd. 24. Kopenhagen, 1948.

- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 1. Kopenhagen, 1924.
- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 4. Kopenhagen, 1927a.
- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 5. Kopenhagen, 1927b.
- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 6. Kopenhagen, 1929a.
- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 7. Kopenhagen, 1929b.
- Ehrencron-Müller, Holger. *Forfatterlexikon. Omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814*. Bd. 8. Kopenhagen, 1930.
- Eisenstein, Elizabeth L. *The Printing Press as an Agent of Social Change. Communications and Cultural Transformations in Early Modern Europe*. Bd. 1 und 2. Cambridge, 1979.
- Elstad, Hallgeir. *Nyere norsk kristendomshistorie*. Bergen, 2005.
- Eriksen, Anne. *Topografenes verden. Fornminner og fortidsforståelse*. Oslo, 2007.
- Fet, Jostein. *Lesande bønder. Litterær kultur i norske allmugesamfunn før 1840*. Oslo, 1995.
- Foucault, Michel. *Die Ordnung der Dinge*. Frankfurt am Main, 1974.
- Foucault, Michel. *Die Archäologie des Wissens*. Frankfurt am Main, 1981.
- Foucault, Michel. *Die Ordnung des Diskurses*. Frankfurt am Main, 2001.
- Friedrich, Udo. *Naturgeschichte zwischen artes liberales und frühneuzeitlicher Wissenschaft. Conrad Gessners „Historia animalium“ und ihre volkssprachliche Rezeption*. Tübingen, 1995.
- Frøland, Aleksander. *Dansk boghandels historie. 1482–1945. Med et kapitel om bogen i oldtid og middelalder*. Kopenhagen, 1974.
- Fulda, Daniel. *Poetologie des Wissens. Probleme und Chancen am Beispiel des historischen Wissens und seiner Formen*. 20.6.2008. http://www.simonewinko.de/fulda_text.htm, 22.8.2010.
- Genette, Gérard. *Seuils*. Paris, 1987.
- Genette, Gérard. *Paratexte. Das Buch vom Beiwerk des Buches*. Frankfurt am Main, 1989.
- Gilje, Nils und Rasmussen, Tarald. *Tankeliv i den lutherske stat. Norsk idéhistorie*. Bd. 2. Oslo, 2002.
- Giuriato, Davide. ‚Prolegomena zur Marginalie‘. In: ‚Schreiben heißt: sich selber lesen‘. *Schreibszenen als Selbstlektüren*. Giuriato, Davide u. a. (Hg.), Paderborn, 2008, S. 177–98.
- Glauser, Jürg. ‚Frühe Neuzeit (1500–1720)‘. In: *Skandinavische Literaturgeschichte*. Glauser, Jürg (Hg.), Stuttgart/Weimar, 2006, S. 51–78.

- Glauser, Jürg und Kiening, Christian. ‚Einleitung‘. In: *Text, Bild, Karte. Kartographien der Vormoderne*. Glauser, Jürg und Kiening, Christian (Hg.), Freiburg im Breisgau, 2007, S. 11–35.
- Greenspan, Ezra und Rose, Jonathan. ‚An Introduction to Book History‘. In: *Book History*. Vol. 1. Greenspan, Ezra und Rose, Jonathan (Hg.), 1998, S. 9ff.
- Groddeck, Wolfram. *Reden über Rhetorik. Zu einer Stilistik des Lesens*. Frankfurt am Main/Basel, 2008.
- Grube, Gernot und Kogge, Werner. ‚Zur Einleitung. Was ist Schrift‘. In: *Schrift. Kulturtechnik zwischen Auge, Hand und Maschine*. Grube, Gernot u. a. (Hg.), München, 2005, S. 9–21.
- Hacquebord, Louwrens. ‚The Geographical Approach of Carl Linnaeus on his Lapland Journey‘. In: *Tijdschrift voor Skandinavistiek*. Vol. 29. Nr. 1 und 2. 2008, S. 85–102.
- Hardy, J. und Meier-Oeser, S. ‚Wissen‘. In: *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Bd. 12. Ritter, Joachim u. a. (Hg.), Basel, 2004, S. 55f.
- Heitmann, Annegret. ‚Einleitung: Verhandlungen mit dem New Historicism‘. In: *Verhandlungen mit dem New Historicism. Das Text-Kontext-Problem in der Literaturwissenschaft*. Glauser, Jürg und Heitmann, Annegret (Hg.), Würzburg, 1999, S. 9–20.
- Heyl, Christoph. ‚Lusus Naturae und Lusus Scientiae im ältesten öffentlich zugänglichen Kuriositätenkabinett Englands‘. In: *Naturspiele. Beiträge zu einem naturhistorischen Konzept der Frühen Neuzeit. Cardanus. Jahrbuch für Wissenschaftsgeschichte*. Bd. 6. Federhofer, Marie-Theres (Hg.), Oslo, 2006, S. 24–44.
- Hoenen, M. J. F. M. ‚Analogie‘. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Bd. 1. Ueding, Gert (Hg.), Tübingen, 1992, S. 98–514.
- Horstbøll, Henrik. *Menigmands medie. Det folkelige bogtryk i Danmark. 1500–1840*. København, 1999.
- Horstbøll, Henrik. ‚Læsning til salighed, oplysning og velfærd. Om Pontoppidan, pietisme og lærebøger i Danmark og Norge i 1700- og 1800-tallet‘. In: *Den norske pastorale opplysning. Nye perspektiver på norsk nasjonsbygging på 1800-tallet*. Burgess, J. Peter (Hg.), Oslo, 2003, S. 117–42.
- Horstbøll, Henrik. ‚Pietism and the Politics of Catechisms. The Case of Denmark and Norway in the Eighteenth and Nineteenth Centuries‘. In: *Scandinavian Journal of History*. Vol. 29. 2004, S. 143–60.
- Ilsøe, Harald. ‚Historisk censur i Danmark indtil Holberg. Omkring censuren af Christen Aarslebs Frederik II.s historie‘. In: *Fund og Forskning*. Bd. 20. Det Kongelige Bibliotek (Hg.), København, 1973, S. 45–70.
- Ilsøe, Harald. *Bogtrykkerne i København*. København, 1992.
- Ilsøe, Harald. *Biblioteker til salg. Om danske bogauktioner og kataloger 1661–1811*. København, 2007.

- Ilsøe, Ingrid. ‚Printing, Book Illustration, Bookbinding, and Book Trade in Denmark, 1482–1914‘. In: *Gutenberg-Jahrbuch 1985*. Gutenberg-Gesellschaft (Hg.), Mainz, 1985, S. 258–80.
- Jørgensen, Harald. ‚Reuss, Heinrich VI‘. In: *Dansk biografisk leksikon*. Bd. 12. Cedergreen Bech, Sven (Hg.), Kopenhagen, 1982, S. 157.
- Kambartel, Friedrich. ‚Naturgeschichte‘. In: *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Bd. 6. Ritter, Joachim und Gründer, Karlfried (Hg.), Basel, 1984, S. 26ff.
- Kiening, Christian. ‚Medialität in mediävistischer Perspektive‘. In: *Poetica. Zeitschrift für Sprach- und Literaturwissenschaft*. Bd. 39. Küpper, Joachim (Hg.), München, 2007, S. 285–352.
- Killy, Walther und Vierhaus, Robert. *Deutsche Biographische Enzyklopädie*. Bd. 5. München, 2001.
- Kipf, Johannes Klaus. ‚Pluto ist als vil als Luziver. Zur ältesten Verwendung gedruckter Marginalnoten in deutschen literarischen Texten (bis 1520)‘. In: *Am Rande bemerkt. Anmerkungspraktiken in literarischen Texten*. Metz, Bernhard und Zubarik, Sabine (Hg.), Berlin, 2008, S. 33–58.
- Koch, Carl Henrik. *Dansk oplysningsfilosofi*. Kopenhagen, 2003.
- Kock, Christian. ‚Retorikkens relevans‘. In: *Retorikkens relevans*. Andersen, Øivind und Berge, Kjell Lars (Hg.), Oslo, 2003, S. 17–29.
- Kragh, Helge. *Natur, Nytte og Ånd. 1730–1850. Dansk naturvidenskabs historie*. Bd. 2. Århus, 2005.
- Krämer, Sybille. ‚Operationsraum Schrift‘. Über einen Perspektivenwechsel in der Betrachtung der Schrift‘. In: *Schrift. Kulturtechnik zwischen Auge, Hand und Maschine*. Grube, Gernot u. a. (Hg.), München, 2005, S. 23–57.
- Krämer, Sybille. ‚Was ist also eine Spur? Und worin besteht ihre epistemologische Rolle? Eine Bestandesaufnahme‘. In: *Spur. Spurenlesen als Orientierungstechnik und Wissenschaft*. Krämer, Sybille u. a. (Hg.), Frankfurt am Main, 2007, S. 11–33.
- Kögler, Hans-Herbert. *Michel Foucault*. Stuttgart, 2004.
- Langstrøm, Rolf. *Den mystiske Søormen*. Oslo, 1994.
- Legnér, Mattias. *Fäderneslandets rätta beskrivning. Mötet mellan antikvarisk forskning och ekonomisk nyttokult i 1700-talets Sverige*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsinki, 2004.
- Leikola, Anto. ‚Om den kritiska geografins betydelse‘. In: *Ur nordisk kulturhistoria. Den kritiska tanken i vetenskapen på 1700- och 1800-talen*. Jokipii, Mauno und Nummela, Ilkka (Hg.), Jyväskylä, 1981, S. 9f.
- Lepenies, Wolf. *Autoren und Wissenschaftler im 18. Jh. Buffon, Linné, Winckelmann, Georg Forster, Erasmus Darwin*. München/Wien, 1988.

- Lie, Sissel. 'Uten din pust på mine ord blir det ingen mimosa. Fagtekstens retorikk'. In: *Virkelighetens forvaltere. Norsk Sakprosa*. Bd. 1. Johnsen, Egil Børre (Hg.), Oslo, 1995, S. 173–85.
- Loprieno, Antonio. *Von Wörterbuch und Enzyklopädie*. Basler Universitätsreden. 106. Heft. Rektoratsrede gehalten an der Jahresfeier der Universität Basel am 28. November 2008. Basel, 2008.
- Lorenz, S. 'Physikotheologie'. In: *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Bd. 7. Ritter, Joachim und Gründer, Karlfried (Hg.), Basel, 1989, S. 99ff.
- Malmanger, Magne. 'Fra renessanse til barokk. Naturbegrep og naturoppfatninger'. In: *Barokkens verden*. Malmanger, Magne (Hg.), Oslo, 1994, S. 446–85.
- McKenzie, D. F. 'Typography and Meaning'. In: *Buch und Buchhandel in Europa im achtzehnten Jahrhundert. Fünftes Wolfenbütteler Symposium vom 1. bis 3. November 1977*. Barber, Giles und Fabian, Bernhard (Hg.), Hamburg, 1981, S. 81–126.
- McKenzie, D. F. *Bibliography and the Sociology of Texts*. Cambridge, 1999.
- Michel, Paul. 'Ordnungen des Wissens. Darbietungsweisen des Materials in Enzyklopädien'. In: *Populäre Enzyklopädien. Von der Auswahl, Ordnung und Vermittlung des Wissens*. Tomkoviak, Ingrid (Hg.), Zürich, 2002, S. 35–83.
- Michel, Paul. *Physikotheologie. Ursprünge, Leistung und Niedergang einer Denkform*. Zürich, 2008.
- Midbøe, Hans. *Det kongelige norske videnskabers selskabs historie 1760–1960*. Bd. 1. Trondheim, 1960.
- Mordhorst, Camilla. *Genstands Fortællinger. Fra Museum Wormianum til de moderne museer*. København, 2009.
- Müller-Wille, Staffan. 'Text, Bild und Diagramm in der klassischen Naturgeschichte'. In: *kunsttexte.de*. Nr. 4. 2002, S. 1–14.
- Munthe, Preben. 'Biskopen som oppdaget Norge'. In: *Aftenposten*. 14. April 2002, S. 9.
- Myklebust, Ivar. *Frå Erik Pontoppidan til Ivar Aasen*. Trondheim, 1973.
- Naschert, G. 'Hyperbel'. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Bd. 4. Ueding, Gert (Hg.), Tübingen, 1998, S. 15–22.
- Neiiendam, Michael. *Erik Pontoppidan. Studier og bidrag til pietismens historie*. Bd. 2. København, 1933.
- Neiiendam, Michael. 'Pontoppidan, Erik'. In: *Dansk biografisk leksikon*. Bd. 11. Cedergreen Bech, Sven (Hg.), København, 1982, S. 436–40.
- Nielsen, Lauritz. 'Peter Cramer'. In: *Nordisk Leksikon for Bogvæsen*. Bd. 1. Dansten, Esli und Nielsen, Lauritz (Hg.), København u. a., 1951, S. 231f.
- Nyrop, Camillus. *Den danske boghandels historie*. Bd. 1. København, 1870.
- Ostrowicz, Ph. 'Parallelismus'. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Bd. 6. Ueding, Gert (Hg.), Tübingen, 2003, S. 46–52.

- Park, Katharine und Daston, Lorraine. ‚Introduction. The Age of the New‘. In: *Early modern Science*. Park, Katharine und Daston, Lorraine (Hg.), Cambridge, 2006, S. 1–17.
- Pethes, Nicolas. ‚Literatur- und Wissenschaftsgeschichte. Ein Forschungsbericht‘. In: *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur*. Bd. 28/1. Bachleitner, Norbert u. a. (Hg.), Tübingen, 2003, S. 181–231.
- Pethes, Nicolas. ‚Poetik / Wissen. Konzeptionen eines problematischen Transfers‘. In: *Romantische Wissenspoetik. Die Künste und die Wissenschaften um 1800*. Brandstetter, Gabriele und Neumann, Gerhard (Hg.), Würzburg, 2004, S. 341–72.
- Pfeifer, Wolfgang. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Bd. 2. 2. erg. Aufl. Berlin, 1993.
- Poulsen, Bo. ‚Sekulariserede Søslinger – Natursyn i 1700-tallets Danmark-Norge‘. In: *Den jyske Historiker. Mellem religion og oplysning – Sekularisering af 1700-tallets politiske og kulturelle univers*. Nr. 105. 2004, S. 52–72.
- Rasmussen, Tarald. ‚Erik Pontoppidan. Opplyst pietisme‘. In: *Pedagogiske profiler. Norsk utdanningstenkning fra Holberg til Hernes*. Thuen, Harald und Vaage, Sveinung (Hg.), Oslo, 2004, S. 33–43.
- Rautenberg, Ursula. ‚Marginalie‘. In: *Reclams Sachlexikon des Buches*. Rautenberg, Ursula (Hg.), Stuttgart, 2003, S. 349.
- Rautenberg, Ursula und Wetzels, Dirk. *Buch*. Tübingen, 2001.
- Rem, Tore (Hg.). *Bokhistorie*. Oslo, 2003.
- Ridderstad, Per S. ‚Bokhistoriens roll i modern editionsfilologi‘. In: *Bokens materialitet. Bokhistoria och bibliografi. Bidrag till en konferens anordnad av Nordisk Nätverk för Editionsfilologer 14–16 september 2007*. Malm, Mats u. a. (Hg.), Stockholm, 2009, S. 11–25.
- Røgeberg, Kristin M. (Hg.). *Norge i 1743. Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli*. Bd. 1. Oslo, 2003.
- Sarasin, Philipp. *Michel Foucault zur Einführung*. Hamburg, 2005.
- Schneider, Ulrich Johannes. ‚Die Konstruktion des allgemeinen Wissens in Zedlers „Universal-Lexicon“‘. In: *Wissenssicherung, Wissensordnung und Wissensverarbeitung. Das europäische Modell der Enzyklopädien*. Stammen, Theo und Weber, Wolfgang E. J. (Hg.), Berlin, 2004, S. 81–101.
- Shapin, Steven. *Die wissenschaftliche Revolution*. Frankfurt am Main, 1998.
- Skarsten, Trygve R. ‚Erik Pontoppidan and His Asiatic Prince Menoza‘. In: *Church History*. Vol. 50. Nr. 1. 1981, S. 33–43.
- Sloan, Phillip R. ‚The Buffon-Linnaeus Controversy‘. In: *Isis*. Vol. 76. Nr. 3. 1976, S. 356–75.
- Spyra, Ulrike. *Das „Buch der Natur“ Konrads von Megenberg*. Köln u. a., 2005.
- Stangerup, Hakon. *Romanen i Danmark i det attende aarhundrede*. Kopenhagen, 1936.

- Stanitzek, Georg. ‚Buch: Medium und Form – in paratexttheoretischer Perspektive‘. In: *Buchwissenschaft in Deutschland. Theorie und Forschung*. Bd. 1. Rautenberg, Ursula (Hg.), 2010, S. 157–200.
- Stiening, Gideon. ‚Am ‚Ungrund‘. Was sind und zu welchem Ende studiert man ‚Poetologien des Wissens‘. In: *KulturPoetik. Zeitschrift für kulturgeschichtliche Literaturwissenschaft*. 7/2. 2007, S. 234–48.
- Supphellen, Steinar. ‚Den historisk-topografiske litteraturen‘. In: *Norsk litteraturhistorie. Sakprosa fra 1750–1995*. Bd. 1. Johnsen, Egil Børre und Berg Eriksen, Trond (Hg.), Oslo, 1998, S. 107–13.
- Supphellen, Steinar und Søvik, Nils. *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Ein kort presentasjon*. Trondheim, 1992.
- Sæther, Arild. *Den økonomiske tenkning i Danmark-Norge på 1700 tallet. Ludvig Holberg – Erik Pontoppidan – Otto Diderich Lütken*. Kristiansand, 1981.
- Tribble, Evelyn. *Margins and Marginality. The Printed Page in Early Modern England*. Virginia, 1993.
- Ueding, Gerd und Steinbrink, Bernd. *Grundriss der Rhetorik. Geschichte, Technik, Methode*. Stuttgart, 1986.
- Villwock, J. ‚Antithese‘. In: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*. Bd. 1. Ueding, Gert (Hg.), Tübingen, 1992, S. 22–50.
- Vögel, Herfried. ‚Sekundäre Ordnungen des Wissens im „Buch der Natur“ des Konrad von Megenberg‘. In: *Enzyklopädien der Frühen Neuzeit. Beiträge zur Forschung*. Eybl, Franz M. u. a. (Hg.), Tübingen, 1995, S. 43–61.
- Vogl, Joseph. ‚Mimesis und Verdacht. Skizze zu einer Poetologie des Wissens nach Foucault‘. In: *Spiele der Wahrheit. Michel Foucaults Denken*. Ewald, François und Waldenfels, Bernhard (Hg.), Frankfurt am Main, 1991, S. 193–204.
- Vogl, Joseph. ‚Einleitung‘. In: *Poetologien des Wissens um 1800*. Vogl, Joseph (Hg.), München, 1999, S. 7–16.
- Wallmann, J. ‚Pietismus‘. In: *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Bd. 7. Ritter, Joachim und Gründer, Karlfried (Hg.), Basel, 1989, S. 72ff.
- White, Hayden. *Die Bedeutung der Form. Erzählstrukturen in der Geschichtsschreibung*. Frankfurt am Main, 1990.
- Wissenschaftlicher Rat und Mitarbeiter der Dudenredaktion (Hg.). *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache*. Mannheim, 1995.
- Zedelmaier, Helmut. ‚Facilitas inveniendi. Zur Pragmatik alphabetischer Buchregister‘. In: *Wissenssicherung, Wissensordnung und Wissensverarbeitung. Das europäische Modell der Enzyklopädien*. Stamm, Theo und Weber, Wolfgang E. J. (Hg.), Berlin, 2004, S. 191–203.

Zotter, Hans. ‚Parallele Modelle von Wissenssicherung und Ordnung‘. In: *Wissenssicherung, Wissensordnung und Wissensverarbeitung. Das europäische Modell der Enzyklopädien*. Stammen, Theo und Weber, Wolfgang E. J. (Hg.), Berlin, 2004, S. 25–37.

